

Békeviselt nemzedék

Melyik ez a nemzedék? Kérdezték sokan, amikor ezt előadások viták, beszélgetések alkalmával megemlítettem. Természetesen az *ötvenes évek első felében* születettekre gondolok, akik közé magam is tartozok. Hiszen ez a korosztály – már aki megélte – a hetvenedik életévéhez közeledik, vagy azt már be is töltötte. Miért békeviselt? Mert a mi életünkben nem volt magyar területen háború. Úgy éltük életünk első, közel négy évtizedét, hogy megtapasztalhattuk a *Rákosi-* és a *Kádár-rendszer* egyoldalú, kommunista világát. Igaz, hogy ezekben az évtizedekben az ország lakosságának döntő többsége kimaradt a földi jóból, de legalább béke volt az anyaországban.

Hogy miért nem gondolom, hogy a békeviselt nemzedékhez soroljam a tíz évvel korábban születetteket? Mert ők még a második világháború utolsó éveiben láttak napvilágot, mert ők még megtapasztalták azt a szegénységet, nélkülözést, ami a negyvenes évek második felét jellemezte. Arról nem is beszélve, hogy közülük már nagyon kevesen élnek napjaink vészterhes éveiben.

Ne felejtsük, hogy ez a nemzedék már élt *1956-ban*, de mit élt át, mit értett meg a forradalom és szabadságharc eseményeiből egy három-négyéves gyerek? Különösen egy vidéken, faluban nevelkedő kis magyar? *Budapesten és a sortűz viselte városokban* ez azért más volt. Ott, ha egy kisgyermek elveszítette apját, testvérét, közeli rokonát, szomszédját, abba az emberpalántába már beleégett a fegyverek szava és a gyilkosok arca.

Ezzel együtt többségében szerencsés nemzedék a miénk. Jártuk az iskoláinkat, munkába álltunk, családot alapítottunk, s így-úgy, de boldogultunk. Mi több, még azt a kegyelmi állapotot is megéltük, hogy *1990-ben rendszert válthattunk*. Aztán kiderült, hogy csak módszert sikerült váltani. Hiszen itt vannak közöttünk a Kádár-rendszer kegyeltjei is. Ők, a szintén hetvenes éveikben járó kortársaink és utódaik, akik a hatalomban és a vagyonban ma is az élen járnak. Ők azok, akik ennek a rendszerváltásnak a haszonélvezői lettek. Ne legyünk igazságtalanok, lettek szép számmal új haszonélvezők is.

Ami a lényeg! A mi korosztályunk élete első felében, már érett fejjel megtapasztalta a kommunista világot, a *szocialista demokráciát*, második felében pedig az oly annyira vágyott úgynevezett *nyugati demokráciát*. Ám, hogy ennek mi lesz a vége, az napjaink nagy kérdése. Mert ezek a nyugati demokráciák (így többes számban) éppen most úgy viselkednek, mint a sorba állított dominó kockák, melyek közül, ha az elsőt eldöntik, az sorba dönti a többi.

Hetven év! Ez már szép kor. Különösen akkor gondolok erre, amikor ellátogatok szülőfalum temetőjébe, ahol sort alkotnak volt osztály- és iskolatársaim sírhantjai.

Gondoljunk bele, hogy ugyanennyi időt, azaz *hetven évet* milyen körülmények között élt át egy olyan magyar, aki *1900-ban született*! Ő kisgyermekként még megélte a „boldog békeidők” utolsó éveit, ő még az Osztrák-Magyar Monarchia polgára volt. Természetesen nem mindegy, hogy egy jómódú fővárosi értelmiségi- vagy polgárcsaládban, vagy egy falusi parasztcsaládban látta meg a napvilágot. Az előbbi még átélhette azt az élményt, hogy ha családjával felült a Keletiben a vonatra, minden határátlépés, pénzváltás, nyelvi anomáliák

nélkül elutazhatott Fiumébe vagy Abbáziába a tengerpartra, vagy olyan neves gyógyfürdőkre, mint Herkulesfürdő, továbbá a Budapesttől ezer kilométerre fekvő Borszék. Ha a vonat Brassóba, Marosvásárhelyre, Kolozsvárra, vagy a többi, mintegy száz varázslatos erdélyi város valamelyikébe vitte a családot, akkor is az ezeréves országhatárokon belül maradtak. Ugyanígy elutazhatott a tizenéves fiatal Munkácsra, Vereckére, Kassára, Tátralomnicra, Nyitrára és Pozsonyba, akkor sem volt szüksége útlevelekre. Lehetne folytatni a véget nem érő felsorolást a Délvidékkel és Őrvidékkel, de most nem ez a cél.

Ugyanez a fiatal *tizennégy éves* volt, amikor kirobbant a *Nagy Háború*. Akár városban, akár faluban élt, előbb-utóbb megtapasztalta a hazánkat sújtó tragédiát. (Meg kell jegyezni, hogy 1867, a kiegyezés óta 47 év telt el békében, nagy építkezések, országot formáló alkotások közepette, majd kirobbant a háború. Azt se hallgassuk el, hogy az akkori politikai helyzet kísértetiesen hasonlított a maihoz. Gözserővel zajlott a háborús retorika egész Európában. Azt azonban tudni kell, hogy egyedül Magyarország nem akart belépni a hadviselő felek közé. Az összes többi hadviselő nagyhatalom akkor már eldöntötte, hogy legyen háború! Idézzük fel Tisza István ellenállását, akit végül az országgal együtt belekényszerítettek a viláégésbe. Az eredmény pedig az lett, hogy hazánkat vádolták a háború kirobbantásával, s Magyarország fizette a legnagyobb árat. Nincs új a nap alatt!)

Térjünk vissza azonban az 1900-ban született fiatalhoz. Mit érezhetett, amikor apját, idősebb testvéreit, rokonait veszítette el? Bár Magyarország területén nem volt háború, leszámítva az 1916. évi román betörést, a pusztító háború következményeit minden magyar megszenvedte.

Tizennyolc évesen, ami a fiatalság egyik legszebb, az életút meghatározó éve, ő a háború borzalmainak következményeit élte át. A vesztes háborút követően azonban meg kellett tapasztalni a reményt is elvető, hazánkat végleg romba döntő Károlyi-kormány országglását, majd a Kun Béla vezette vörösterrort. Ezek a fiatalok *húszévesen* élték át az ezeréves Magyarország legnagyobb tragédiáját, a végtelenül igazságtalan *trianoni békediktátumot*.

Voltak, akiknek a Horthy-korszak jelentette a fekete éveket, de még többen, akik végre békében, biztonságban élhettek, a maradék anyaországban. A poklok poklát élte át az a fiatal, aki román, cseh, szerb uralom alá került. Tömegeknek jelentett óriási elégtételt *1938-ban* az első Bécsi döntés, ami Magyarország feltámadásának kezdetét, a *Felvidék* egy részének Magyarországhoz történő visszacsatolását eredményezte. A reményt tovább éltette a közel *negyven éves* magyarban, hogy *1939-ben Kárpátalja* egy része ismét a magyaroké lett. Újabb tömegek örülhettek *1940-ben* a második Bécsi döntésnek, hiszen *Erdély* egy része is visszatért az anyaországhoz. Az *1900-ban* született polgár már betöltötte a negyvenedik évét, amikor *1941-ben* a *Délvidék* egy része ismét Magyarországhoz tartozott.

Érdemes tanulságként segítségül hívni a 20. század negyvenes éveinek elején történő eseményeket. Amikor *1939-ben Hitler* megtámadta Lengyelországot, kirobbant a második világháború. Pusztító összecsapások zajlottak Budapeستől északra mindössze kétszáz kilométerre. Magyarországon azonban zajlott minden a megszokott békés mederben. Működtek a mozik, a színházak, az emberek kávéházakba és kocsmákba jártak, vasárnap templomba, hétköznapokon pedig

a munkahelyükre mentek. Pedig a háború a Kárpátokon túl, mondhatni, elérhető közelségben zajlott. Az első aggasztó hírek *1942-ben* érkeztek az országba, amikor a 2. magyar hadsereg is bekapcsolódott a Szovjetunió elleni háborúba. A negyvenéves, katonának elvitt korosztály színe-java odaveszett, vagy ha hazatért, abban sem volt köszönet. Az 1900-ban született honfitársunk *negyvenöt éves* volt, amikor az élet útjának delelőjén ismét romba dőlt az ország. *1947-ben* megint csak Párizsban ránk erőszakolták a *második Trianont*. Az 1900-ban született magyar polgár már eddig átélt *két világháborút, két forradalmat, Trianont, ország rész elcsatolásokat és visszacsatolásokat*. Talán ki sem mozdult születési helyéről a negyvenöt, ötvenéves magyar, aki kezdetben a Monarchia, majd a trianoni Magyarország polgára, ötvenévesen pedig a *Magyar Népköztársaság (1949-1989)* elvtársa lett.

Átélt a Nagy Háborút, Károlyit, Kun Bélát, Trianont. Aztán élhetett a Horthy-korszakban, s ha úgy adódott *cseh, román, szerb* és *osztrák* polgárrá vált, majd ismét magyarrá. Végig élte a második világháborút, megjárta a frontokon a poklok poklát, köztük a koncentrációs táborokat. Majd nyakába szakadt a *Rákosi-éra*, a magyar ember lelkétől, hitétől, világnézetétől vadidegen kommunista-szocialista világ. Ebben élt, vagy vergődött, ám voltak számosan, akik jól éltek. Igaz, nekik ehhez meg kellett tagadniuk hitüket, nemzettudatukat. Nagy váltást, nagy tragédiát jelentett az ötvenes évei közepén járó magyarnak 1956 forradalma és szabadságharca. Kétszázezer honfitársunk menekült el ősei földjéről. Sokan az 1900-ban születettek közül is kénytelenek voltak elhagyni Magyarországot. A hetedik „rendszer váltást” már nem mindenki akarta átvészelni. Ám, ha kalandvágýból itthon maradt, s elérte a hatvanas éveket, akkor sem unatkozott. Lehet, hogy éppen akkor fosztották meg

földjétől, minden ingóságától, hiszen a magyar parasztot tönkretevő *téeszesítés* javában zajlott. Sokan, a rendszer „ellenségei” büntetésből – csak azért, mert nem tapsoltak a szocialista „sikereknek” – munka nélkül maradtak, s félelemben, szegénységben, zsarolásnak kitéve, nélkülözések közepette megtapasztalhatták a szocialista hiánygazdaság minden megaláztatását. Természetes volt, hogy vágyakoztak a gazdag, irigylésre méltó nyugati életszínvonal után. Aztán, amikor a századforduló gyermeke hetvenéves lett, már nem voltak illúziói. Annyi megpróbáltatás, annyi küzdelem, annyi munka, csalódás után már csak abban látta az élete értelmét, ha legalább utódai, családja, az ország, amelyben eltöltött hetven évet, békében élhet. (Jelen sorok írója 1970-ben érettségizett, s beléphetett a nagy tervek kapuján.)

A fentebb megfogalmazott 20. század közepi történelmi példán a mai Magyarország minden polgárának el kellene gondolkodnia. Itt 2023-ban még béke van, nyitva vannak a színházak, a mozik, a múzeumok, az éttermek, a kávéházak és a kocsmák. A szomszédunkban pedig egy pusztító háború dúl, már egy éve. Egyre többen – közöttük a világpolitikát formáló „nagyságok” – egy újabb világháborúról vizionálnak. Ezt az egyszerű polgár nem tudja elképzelni! Mint ahogy az 1940-es évek első éveiben élő magyar polgárok sem tudták elképzelni, hogy egy-két éven belül gyökeresen megváltozik az életük, mégpedig a lehető legrosszabbra fordulva. *Vajúdik a világ!* Születnie kell valaminek, s amire a legtöbben gondolunk, azt elhessegetjük magunktól. Az nem lehet – gondolja minden épeszű ember magában –, hiszen itt vannak a fiatalok, a gyermekeink, az unokáink! Nem hisszük, hogy újra bekövetkezzen a tragédia, hiszen mi a békeviselt nemzedék tagjai vagyunk. Azt latolgatjuk magunkban, hogy a már egyszer

megtapasztalt *hidegháború* is talán jobb lenne, mint a pusztító, mindent romba döntő öldöklés.

Miről beszélek? A második világháborút követően nem kellett sokáig várni, hogy ismét a fegyverek vegyék át az emberek, a népek közötti konfliktusok „megoldását”. Ilyen volt a háború *Koreában* (1950-1953). Megjegyzendő, hogy a békeviselt nemzedék tagjai éppen ezekben az években születtünk. Csak hát ez távol volt Európától, itt nem folyt a vér. Az *1953-ban* megkötött koreai fegyverszünet (azóta sem született meg a béke a két *Korea* között) eredménye lett a *hidegháború*. A három évig tartó, Ázsiában játszódó országszaggató háborús felek mögött az *USA* és a *Szovjetunió* állt. Aztán volt *Vietnam* (1965-1973), volt *Afganisztán*, (1979-1989), majd (2001-2021), majd a *Délszláv háború* (1991-2001), volt *Irak* (2003-2011), volt *Líbia* (2011. február-október), majd (2014-2020), volt *Szíria* (2011- még tart) és most van *Ukrajna*. Az első afgán háborút leszámítva, amit a szovjetek kezdeményeztek, az össze többi az Egyesült Államok lelken szárad. Beleértve az ukrán-orosz összecsapást is. Európában ismét a fegyverek játszanak szerepet. A felsorolt háborúk mögött minden esetben az *USA* és a *Szovjetunió* /*Oroszország*/ állt egymással szemben, felhasználva, feláldozva a háborúba keveredett országok polgárait, katonáit, területét, gazdaságát.

Ezek után felvetődik a kérdés, hogy valóban békeviselt nemzedék vagyunk? Igen, ez volt az érzésünk, hiszen a délszláv háborút kivéve ezek az összecsapások távol zajlottak. Ám, most Európában zajlik az *országszaggató ukrán-orosz háború*, s talán három év elteltével megkötik a fegyverszünetet. A *hidegháború* pedig az *USA* és *Kína* között fog kialakulni. Mi, hetvenévesek azonban zsigereinkben érezzük a fagyos szelek

dermesztő hidegét Európában is. Nem így terveztük a nyugdíjas éveinket.

Magyarország a külvilág szemében egy csodabogár. Már aki egyáltalán tud erről a kis országról, s ha tud, akkor azt is tudniuk kellene, hogy *mit üzen ez a kis ország a globalista világnak*. Az, hogy egy idegen nem ismeri a történelmünket, sorsunkat, az nem róható fel neki. Mi sem ismerjük Venezuela, vagy Nigéria történelmét. Egy magyarnak, egy itt élő állampolgárnak viszont ismernie kellene. Mert akkor talán nem lenne ez a borzalmas megosztottság magyar és „magyar” között. Ám lehet, hogy ismeri, s ez a legfájdalmasabb, hogy ennek ellenére megtagadja azt. Megtagadja, mert ezeregyszáz éves történelmünk vitathatatlan tényei nem illenek az ő világnézetébe. Mert csak az idegen a szép, csak máshol mennek olajozottan a dolgok, bezzeg itt semmi sem működik. Mikor azt hallom, hogy: „*Ebben az országban nem lehet élni...*” mélységes szomorúság tölt el. Ehhez képest tömve vannak a wellnesszek, az éttermek, a plázák, a színházak, a kirándulóhelyek, az autópályák, a szórakozóhelyek... Tudom, ezt nem minden magyar engedheti meg magának.

Nem kell tudnia az idegen világok emberének, hogy a Kárpát-medence az *eurázsiai térség bölcsője*. Bár ezt nem ártana tudniuk! (Megjegyzem, Ázsia legtöbb népe ezt tudja, sőt még többet is tudnak a magyarok eredetéről, több ezer éves szerepéről, mint mi magunk.) Azt sem kell tudniuk, hogy mi történt 907-ben a *pozsonyi csatában*, s hogy miért lett *Szent István* a keresztény Európa egyetlen apostoli királya, amely címet még Ferenc József is viselte. Nem kötelező ismerniük *Szent László* tetteit, emberi, uralkodói nagyságát, sem *II. András* és *IV. Béla* európai jelentőségű intézkedéseit. *Hunyadi*

János, Mátyás király, a végvári hősök, a Zrínyiek, Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos országvédő háborúi, szabadságharcaink azonban túlmutattak a Kárpátok hegykoszorúján. Ezek azonban csak azt erősítették a külvilág népeinek tudatában, hogy a magyar egy olyan *nyughatatlan nép*, amelyik soha nem adja meg magát, amelyik nem akar beállni a sorba.

A „*mindig magunkra maradtunk*” történelmi ténye nem volt véletlen sem a múltban, sem napjainkban. Az indoeurópai, benne a szláv népek (nyelvcsaládok) soha nem fogadtak be bennünket, magyarokat. Az évszázadok során számos alkalommal hol fegyveres, hol ideológiai támadást indítottak ellenünk. Ennek egyik végzetes eredménye lett Trianon, továbbá, hogy a két világháborúban, a 20. századi forradalmainkban mindig a vesztes oldalára kerültünk. A hazánkat folyamatosan *védekezésre kényszerítő* és a népünket érő igaztalan *rágalmazások* ma is tetten érhetők, sőt, ezek újra felerősödtek.

Tágra nyílt szemmel figyeljük, miképpen lehet az, hogy a *marxizmus* egy durva formája a 21. század elején éppen a „szabadság mintaállamából”, az Egyesült Államokból indult politikai útjára. Mit sem tud a 20. század borzalmairól egy mai harmincas, még annyit sem a húszas éveiben járó magyar fiatal. Őket meg lehet nyerni bármilyen ideológiának, csupán média és pénz kérdése. Miért lehet megnyerni? Mert a szülők, nagyszülők már nem mesélnek nekik a saját életükről, családi élményeikről. Nekünk még meséltek! Volt rá idő és igény, s nem a tévé foglalta el a családfő szerepét. Ezzel szemben az internet világa oly mértékben önti a fiatalokra az információt, hogy szinte betemeti őket. Ne feledjük Márai Sándor szavait:

„*A kommunizmus megbukott, mindenféle értelemben, de a kommunistáktól nehéz lesz megszabadulni, mert senki nem olyan konokan vérszomjas, mint a bukott eszme haszonélvezője, aki egy bukott jelszó zászlója alatt védi már nem is annyira az eszmét, hanem a zsákmányt.*” Csak a rend kedvéért jegyezzük meg, hogy Marx és Engels 1848. február 26-án adta közre a *Kommunista Kiáltványt*. Éppen 175 évvel ezelőtt.

A megosztottság, ami nem csak minket súlyt, hanem a legtöbb nyugati demokráciát, sokféleképpen magyarázható. Madách Imre szintén 175 évvel ezelőtt megfogalmazott gondolata sokkal hitelesebben, érthetőbben fejezi ki az emberben rejlő igazságot, mint a kommunizmus soha meg nem valósítható eszméje. „*Hát nem tudod, hogy vígnak tartja az a világot, ki boldog, szomorúnak az, ki boldogtalan?*”

Az a baj, hogy az anyagi világ, a *GDP-alapú gondolkodás* a *magyar gondolkodás* fölé kerekedik. Ez azért történhet meg, mert az idők során a magyarságtudat megkopott, erős tanait elfelejtettük. Ez a *tudás* azonban az utóbbi évtizedekben újra hozzáférhető, s egyre többen ismerik meg és fogadják be, egyre többen hiszik, de még nem elegendő. Fennmaradásunk titka pedig ebben rejlik. A *világnézet-váltáshoz* azonban tömegek kellenek.

Miről beszélek? Azokról a jelképekről, arról a kultúrkincsről, ami talán más népeknél is felfedezhető, de a magyaroknak bőséges tálcán kínáltatik. Ezek az *Életfa*, a *Csodaszarvas*, a *Turul*, a *táltoshit és -tudás*, a *kettős kereszt*, a *hármasság* (a hármasság mindenütt fellelhető, például a nemzeti zászlónk három színében is), a *Szent Korona*, a *rovásírás*, az *íjlesztő nép*, a *huszárság*. (A felsorolt fogalmakról tudni kell, hogy azok nem csak a Kárpát-medencében jelentenek *vezérlő eszmét*.) A *magyar nyelv* az a kincs, ami az évezredek során a világ nyelvei

közül a legkevesebb változáson ment át. Mint a gyémánt, olyan szép és kikezdhetetlen. Mondják, a világ egyik *alapnyelve*. A *pentaton népzene* uralja Ázsiát. Japánban és Kínában például a *magyar népzene* óriási népszerűségnek örvend és értő közönséget vonz. *Népmese* és *népdal* kincsünk a világon az egyik leggazdagabb. Európában mindenesetre nincs párja. A magyar *néphagyományok* a 19. századig fennmaradtak, azaz kézzelfogható időközelségben vannak. Ami a lényeg, az *életközpontú életelvünk*, ami létezik, csak ki kellene nyúlni érte – bár ma nem ez a trendi –, felválthatná az *anyagelvű gondolkodást*. Ez pedig igazi, felemelő közösséget teremthetne. Az a nép, amelyik erre képes, hozza létre a *test, lélek és szellem* civilizációját. (Lásd a fentebb írt Madách-idézetet!)

Aki ezeket olvassa, legyen akár kortársam, csak mosolyog rajta, hiszen a megbolondult világban ez csak *álom*. Igaz, hogy a mai úgynevezett nyugati „kultúra” pedig – ami a csodálatos európai alkotásokat kukába dobja – egy *rémálom*.

Ha már álom és tudomány és kultúra, talán nincs is veszve minden. Hiszen 2023 februárban zárt be a Millenárison az *Álmok Álmodói 20* világszínvonalú kiállítás, ami 6000 m²-en 600 magyar feltalálót mutatott be. Még azok számára is elképesztő volt a látvány, akik azt gondolták, hogy mindent tudnak számos világhírű magyar tudósról, feltalálóról. Nem volt ott a sok ezer látogató között olyan – legyen kisdíák és idős ember – akinek a szívét ne dobogtatta volna meg a magyar büszkeség. Nem szeretném eltúlozni, de jut eszembe még számtalan világszínvonalú látnivaló, amelyek az utóbbi években Magyarországot gazdagították. A városligeti *Magyar Zene Háza*, a *Néprajzi Múzeum*, a *budai Vár* és az anyaországi

mintegy 160 fürdő és gyógyfürdő, melyekhez sorba állnak a hazánkra egyre kíváncsibb külföldiek.

Nem szeretném kihagyni a sokat idézett *Pio atya* intelmét, ami témánkat erősen érinti. Budapesten, a XI. kerületi Gazdagréten 2018 óta áll *Padre Pio (1887-1968)* szobra. Ez azt jelzi, hogy a templomi belső terekből és a könyvek lapjairól az életnagyságú szobor kikerült a város közterére. (Vajon ma is fel lehetne állítani ezen a helyen a szobrot?) A sokak által ismert idézet így szól: „*Magyarország egy olyan kalitka, amelyből egyszer még egy gyönyörű madár fog kirepülni. Sok szenvedés vár még rájuk, de egész Európában, páratlan dicsőségben lesz részük. Irigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre. Kevés nemzetnek van olyan nagyhatalmú őrangyala, mint a magyaroknak és bizony helyes lenne erősebben kérniük hathatós oltalmát országukra!*” Azért jusson eszünkbe Zala György alkotása, Gábriel arkangyal szobra a Hősök terén, ami 1900-ban a Párizsi Világkiállításon még elnyerte a nagydíjat. Régi szép idők!

A *Dalai Láma* mondta, üzenté a magyaroknak: „...*A lehetőség mindazon által eljön az Önök számára, hogy kibontakoztassák képességeiket és megmutassák a világnak szellemüket. ... Gondolkodjanak távlatokban! Ez az én tanácsom!*” A nepáli főpapok hasonló gondolatokkal üzentek a magyar népnek: „*Most vajúdik a Föld és a Kárpát-medencében szüli a jövőt.*” A Béke és Világbéke álmodójának, a Világbéke futás elindítójának (*Sri Chinmoy*) életnagyságú szobra Dobogókőn áll 2014 óta. Sokan hisznek ezeknek a mondatoknak, sokan csak szeretnének hinni bennük, sokan pedig nevetségesnek tartják.

Ide jutottunk el hetvenéves korunkra. Azért aggódunk, vajon az eddig viszonylagos békében megélt rendszerek után jön-e egy újabb világ, vagy visszatérhetünk a régi kerékvágásba? A jól értesültek szerint szélesebben haladunk a globális világ felé. Mi azonban, akik gyermekkorunkból még orrunkban érezzük a frissen lekaszált széna illatát, az este hazafelé ballagó tehenek, bárányok, disznók, lovak látványát, a háziszárnyasok hangját, nem szeretnénk a globális világot. De azt is tudjuk, hogy a békés élet abban a formában már nem térhet vissza. Ebbe még bele is egyezhetnénk, csak legyen béke. Mit tehetünk mást, mint hogy idézzük újra Madáchot, az *Ember tragédiáját*:
„Mondottam ember: küzdve küzdj és bízva bízzál.”

(Bánhegyi Ferenc)